

Ліки зцілюють тіло, а книга - душу

БІБЛІОТЕРАПЕВТ

№ 3/4 (138/139) 2026

Видається з 1 жовтня 2014 року

Сайт Наукової бібліотеки lib.knmu.edu.ua

Архів «Бібліотерапевта» <http://repo.knmu.edu.ua/bibliotherapeut>

ЗМІСТ

НЕДУГИ ВЕЛИКИХ

«Життя – це ще не все»: власний девіз
академіка Олександра Богомольця

Л. Скрипченко.....С. 4-7

ЧАС ЧИТАТИ

Межа між правдою і таємницею:
«Хірургиня» Леслі Вулф

К. Чеховська.....С. 9

ЛАТИНА НАВКОЛО НАС

Античний код космосу

О. Литовська.....С. 11

ФОТОПОГЛЯД

Небо, що пам'ятає світло

І. Фурса.....С. 13

ХРОНІКА ПОДІЙ

Березень-квітень 2026 у світлі подій

О. Русанова.....С. 15-19

НЕДУГИ ВЕЛИКИХ

«ЖИТТЯ – ЦЕ ЩЕ НЕ ВСЕ»: ВЛАСНИЙ ДЕВІЗ АКАДЕМІКА ОЛЕКСАНДРА БОГОМОЛЬЦЯ

О.О. Богомолець

У 2026 р. відзначається 145 років від дня народження Олександра Олександровича Богомольця (1881–1946) — видатного українського вченого зі світовим ім'ям, основоположника української школи патофізіології, ендокринології і геронтології, президента Академії наук УРСР (1930–1946).

Ім'я академіка Олександра Богомольця є одним із визначальних у становленні й розвитку медицини та біології в Україні. У його постаті органічно поєдналися риси вченого, організатора науки та лікаря-гуманіста. О.О. Богомолець досліджував роботу організму на різних рівнях — від клітин і тканин до цілісного функціонування. Вчений був засновником перших у країні медичних науково-дослідних установ і автором «сироватки Богомольця». Його праці, присвячені проблемам довголіття та боротьбі з хворобами, які на той час вважалися невиліков-

ними, мали важливе значення для розвитку медицини. Олександр Богомолець розширив наукові уявлення про перебіг і лікування захворювань, досліджуючи можливості подовження людського життя. Проте науковця роками супроводжувала недуга, яка загострилася в останній період його життя.

Майбутній академік Олександр Олександрович Богомолець народився 12 травня 1881 р. у Києві — у Лук'янівській в'язниці, де під слідством

Лук'янівська в'язниця — місце народження О. Богомольця. Фото близько 1906 р.

перебувала його мати Софія Миколаївна Присецька (Богомолець). Вона була заарештована за участь у революційному народницькому русі та засуджена до смертної кари із заміною на 10 років каторги в Сибіру. Батько, Олександр Михайлович Богомолець, працював земським лікарем. Маленького Сашка невдовзі після народження забрали від матері та віддали на

Софія Миколаївна Присецька (Богомолець) (1856–1892), мати Сашка. Одна з лідерів Південно-російського робітничого союзу

виховання до родичів — у маєток дідуся. З 1882 р. через революційну діяльність батько також відбув 1,5-річне тюремне ув'язнення та заслання на 3 роки до Східного Сибіру. Тільки через 10 років хлопчик

Олександр Михайлович Богомолець (1850–1935), батько Сашка. Революціонер-народник. Земський лікар, засновник медичної династії Богомольців

Сашко Богомолець у 6 років

1887 г.

А.А.Богомолец

побачив матір, але вона вже була безнадійно хвора на сухоти (туберкульоз). Це було раннє зіткнення з хворобою, яка згодом торкнулася і його. Ця родинна історія вплинула на світогляд майбутнього вченого і сформувала розуміння значення свободи та людської гідності.

У 1895 р. батько й син переїхали до Кишинева. Там юнак навчався в гімназії, але його відрахували з формулюванням «за небезпечний напрям думок». Згодом Олександр завершив навчання в

Після закінчення
Одеського Новоросійського
університету (1907)

Б.Ю.ТІЦЬ ОДЕССА

1-й Київській чоловічій гімназії із золотою медаллю. У 1900 р. він вступив до Київського університету Св. Володимира: спочатку на юридичний факультет, але невдовзі обрав медицину. Надалі перевівся на медичний факультет Новоросійського університету в Одесі. Вже на 2 курсі студент опублікував першу наукову роботу «До питання про будову і мікрофізіологію бруннерових залоз» (1902), а до завершення навчання мав 5 публікацій.

У 1909 р. О.О. Богомолець захистив докторську дисертацію у Військово-медичній академії в Петербурзі. Одним з опонентів був видатний фізіолог І.П. Павлов, який високо оцінив роботу молодого вченого. На момент захисту науковцю було 28 років — він став наймолодшим у країні доктором медицини. Того ж року Олександр Богомолець

З сином Олегом, двоюрідним братом
Вадимом і його дочкою Ніною (1913-
1914). Друга жінка праворуч - дружина
О. Богомольца

одружився з Ольгою Георгіївною Тихоцькою. У подружжя народився син Олег — майбутній український патофізіолог.

У подальші роки наукова діяльність Олександра Олександровича поступово зростала за масштабом і значенням. Він працював у патофізіології, розвивав експериментальну медицину, формував власну школу. Серед тем, які особливо цікавили О. Богомольца — ендокринологія, імунітет, алергія, онкологія, питання переливання крові та довголіття. Головною ідеєю багатьох наукових праць вченого є положення про те, що перебіг і кінець захворювання залежать не лише від причини, а й від здатності організму до опору — його реактивності, яка зумовлюється станом нервової системи і сполучної тканини. Вчення про сполучну тканину як фізіологічну систему сприяло розвитку наук, зокрема алергології та нових поглядів на імунітет, яким зараз надається велике значення. Також Олександр Олександрович приділяв багато уваги проблемам старіння та довголіття: «Я все своє свідоме життя віддав людям, пошукам можливостей зробити життя довгим і позбавленим хвороб». Він писав про передчасність старіння у 60–70 років і вважав, що природна межа життя значно вища — 125-150 років. При цьому наголошував: медицина не має лише «додавати роки», вона має навчати не скорочувати життя — через умови праці, ритм відпочинку, культуру здоров'я. З цього приводу науковець писав: «...вміння продовжити життя — це насамперед вміння не скоротити його», «...необхідно виховувати

свій характер: надмірна подразливість, яка призводить до чвар, скорочує життя».

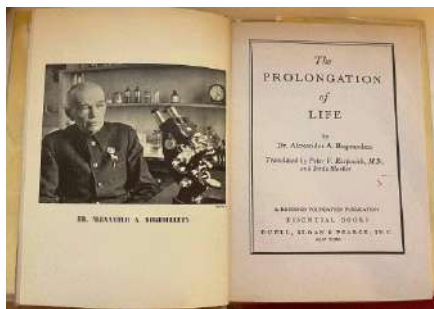
1930 рік став важливим рубежем: О.О. Богомольця обрали президентом Академії наук УРСР. Разом із групою учнів він переїхав до Києва, де створював інститути, змінював структуру академічної науки — від розрізнених кафедр і лабораторій до потужних науково-дослідних установ (Інститут експериментальної біології і патології АН УРСР та Інститут клінічної фізіології АН УРСР). Дослідники підкреслюють: організаційна модель Академії, закладена О.О. Богомольцем, у загальних рисах зберігається й досі.

Академік О. Богомолець вдома у робочому кабінеті (1936)

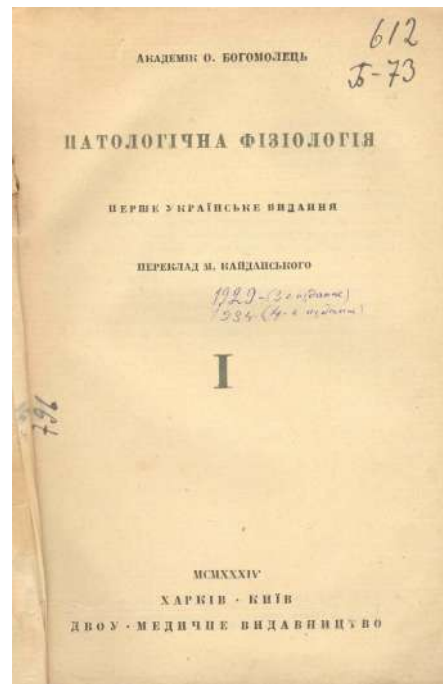
Друга світова війна стала для науковця особливо важким випробуванням. Як президент Академії, він керував роботою установ у евакуації, організовував комітети й комісії оборонного значення, координував наукову працю в умовах браку ресурсів і постійної тривоги. Сучасники Олександра

Богомольця відзначали: «Він часто працював далеко за північ». Саме тоді, на тлі перевтоми та давньої недуги, організм вченого почав «здавати» дедалі помітніше.

Книга О.О. Богомольця «Подовження життя» в англійському перекладі. Видавництво Duell, Sloan & Pearce, Нью-Йорк

У джерелах відзначається, що О. Богомолець був інфікований туберкульозом ще від матері. В останні роки життя до хвороби додалися тяжкі ускладнення: у середині жовтня 1943 р. в нього стався розрив плеври і спонтанний пневмоторакс на тлі давнього туберкульозу. Ситуацію ускладнювало те, що, попри хворобу, Олександр Олександрович багато курих. Навіть за сучасними стандартами це поєднання є фактором високого ризику, а медицина того часу мала значно менше можливостей. У статті «Життєдайні принципи вченого-гуманіста» академік С.В. Комісаренко зазначає: «Консультації найкращих лікарів мало допомагали, а стрептоміцин був тоді ще недоступним». Після першого пневмотораксу академік Богомолець і далі працював, однак хвороба супроводжувала його до кінця життя. У липні 1946 р. трапився повторний пневмоторакс. Попри це, він продовжував наукову діяльність до останніх

Українська редакція підручника О. Богомольця з патофізіології. Національний музей історії медицини, Київ

днів, навіть тоді, коли власні сили згасали. С.В. Комісаренко наводить факт, який дуже точно передає характер О. Богомольця: за 2 дні до смерті він продиктував синові останні розпорядження щодо важливих академічних справ.

Олександр Олександрович Богомолець помер 19 липня 1946 р. Вченого поховали в парку, посадженому ним і його учнями, біля будинку, де він жив (нині — Дендропарк імені О.О. Богомольця). До місця поховання академіка везли вулицями ще не відновленого після бомбардувань Києва з військовими почестями — на арти-

Поховання академіка О. Богомольця (липень 1946)

лерійському лафеті. «Ховав його майже весь Київ».

Академік Олександр Богомолець — один з найвидатніших вчених-медиків ХХ ст. Його наукові здобутки на десятиліття випереджали рівень знань свого часу. Зокрема, коли Олександр Олександрович досліджував методи переливання крові, адже на той час гемотрансфузію майже не застосовували в лікувальній практиці. Науковцю належить ідея створення і застосування унікального препарату —

імунної цитотоксичної антиретукулярної сироватки (АЦС). Цей препарат, відомий ще під назвою «Сироватка Богомольця», прискорював загоєння ран і зміцнював імунну систему людини. Під час Другої Світової війни сироватка успішно застосовувалася для лікування інфекційних хворіб і переломів. Результати досліджень вченого були безкорисливо передані світові.

Академік Богомолець — автор 150 фундаментальних праць, створив потужну наукову школу, виховав велику когорту патофізіологів, які продовжували його дослідження у різних країнах і містах. Президент НАН України академік Борис Патон називав Олександра Богомольця «велетом наукової думки» і талановитим педагогом. О.О. Богомольцю присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці (1944), він був віце-президентом АН СРСР, одним із засновників АМН СРСР; мав урядові наго-

роди, зокрема найвищі ордени держави.

Ім'я видатного вченого й сьогодні залишається важливим у науці й освіті: зокрема, засновано премію імені О.О. Богомольця та проводяться щорічні читання, приурочені до дня його народження. На честь науковця названо Національний медичний університет у Києві та Інститут фізіології НАН України. Його ім'я носять вулиці в Києві, Харкові, Львові та інших містах.

Навіть коли хвороба забирала сили, Олександр Богомолець продовжував працювати і виконувати свої обов'язки перед наукою та людьми. Сучасники зберегли його власну формулу як підсумок життя видатного вченого-патофізіолога: «Кожен на своїй ділянці має прагнути прожити життя не для себе — для людей, для Батьківщини. До цього я завжди прагнув... Мій девіз: життя, це ще не все, головне — служіння людям».

Використані джерела:

1. Комісаренко С. В. Життєдайні принципи вченого-гуманіста / С. В. Комісаренко // Вісник Національної академії наук України. – 2011. – № 9. – С. 3–12.
2. Олександр Олександрович Богомолець: спогади сучасників / під заг. ред. О. О. Богомольця. – Київ : Наукова думка, 1982. – 216 с. – Мова оригіналу рос.
3. Кавецький Р. Є. Олександр Олександрович Богомолець / Р. Є. Кавецький. – Київ : Наукова думка, 1979. – 66 с.

ЧАС ЧИТАТИ

МЕЖА МІЖ ПРАВДОЮ І ТАЄМНИЦЕЮ: «ХІРУРГІНЯ» ЛЕСЛІ ВУЛФ

Леслі Вулф — сучасна американська письменниця, авторка популярних детективів і трилерів, які здобули прихильність мільйонів читачів у всьому світі. Її романи вирізняються глибоким психологізмом: авторка досліджує мотиви вчинків героїв і показує емоційні наслідки пережитих подій. Водночас книги Вулф відзначаються стрімким розвитком подій і несподіваними сюжетними поворотами. Герої її творів змінюються й розвиваються, долаючи як професійні виклики, так і особисті труднощі. Важливою рисою творчості письменниці є зображення сильних і незалежних жіночих персонажів, які впевнено діють у складних і небезпечних обставинах. Серед найвідомі-

ших її творів — серії про детективку Кей Шарп, агентку ФБР Тесс Віннетт, а також інші захопливі трилери.

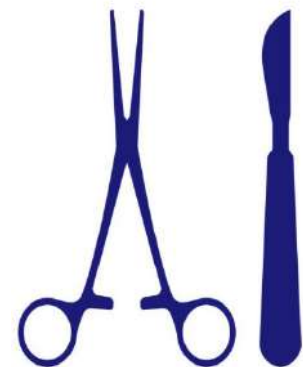
Роман «Хірургиня» є яскравим прикладом психологічного трилера з елементами медичної драми. У центрі сюжету — талановита хірургиня Анна Вайлі, яка має бездоганну репутацію серед колег і пацієнтів. Проте одна трагічна подія — смерть пацієнта на операційному столі — стає початком низки тривожних відкриттів. Згодом з'ясується, що минуле героїні приховує чимало таємниць, які можуть змінити уявлення про неї.

Авторка майстерно розкриває внутрішній світ головної героїні, змушуючи читача замислитися над складними моральними питаннями: де проходить межа між професійним обов'язком і особистими мотивами, чи завжди правда є очевидною, і чи можна виправдати вчинки, продиктовані минулим. Напружений сюжет, психологічна глибина та несподівані повороти роблять цей роман захопливим і водночас тривожним.

«Хірургиня» Леслі Вулф — це не лише історія про медицину й злочин, а й глибоке дослідження людської природи. Напружений, глибокий і по-

справжньому захопливий — цей роман вартий вашої уваги.

Завітайте до Наукової бібліотеки ХНМУ, адже книга вже чекає на вас!

АНТИЧНИЙ КОД КОСМОСУ

Чи спадало вам на думку, що слова «космос» та «косметика» пов'язані? Це дійсно так, адже давньогрецьке *kosmos* у значенні «впорядкованість» протистояло грецькому ж хаосу, а у значенні «прикраса» додавало ошатності людині та простору навколо неї.

Намагання охопити думками всесвіт, уявити межі (або безмежність) простору — така ж особливість нашого світогляду, як і занурення у глибини власного «я».

І це теж антична спадщина. Від греків ми успадкували «планету» — з *planao* (блукати); кулю (*sphaira*), утворену парою (*atmos*), — атмосферу; астронавтів — моряків (*nautes*), що плывуть серед зірок (*astra*).

І латина не залишається осторонь: астронавти покидають земну орбіту (лат. *Orbita* — «колія» від *orbis* — «коло»), перебувають на космічній станції (лат. *Statio* — «стояння, місцерозташування»), де слабшає гравітація (від лат. *Gravis* — «важкий»).

Ще більше латини в англійських словах космічної тематики: *space* — з лат. *spatium* «кімната, простір»; *universe* — буквально «усе разом» від *unus* — «один, цілий» та *versus* — «повернений»; *satellite* — лат. «охоронець» чи «спутник».

Людство невпинно задивляється у космічне безмежжя. У спробах підкорити його ми

водночас кидаємо виклик богам і кличемо їх на допомогу.

Остання американська місія на Місяць мала назву «Artemis II» не випадково: Артеміда — грецька богиня полювання та Місяця. А от перша спроба американської висадки на супутник Землі, досі сповнена таємниць і містифікацій, була під егідою брата Артеміди — бога сонця Аполлона: «Apollo».

Долаючи земне тяжіння, людина намагається дістатися божеств, іменами яких названі планети. Юпітер (*Jupiter*), Венера (*Venus*), Марс (*Mars*), Нептун (*Neptunus*), Сатурн (*Saturnus*) — це вже римський пантеон. Хоча бувають і казуси: супутники Марса: Фобос (*Phobos*) і Деймос (*Deimos*) — явно мають грецьке громадянство. Фобос грецькою означає «страх», а Деймос — «жах». Якщо ви згадали про фобії — то ваш лінгвістичний детектор працює вірно.

Подібна білінгвальна плутанина відбувається і з сузір'ями та знаками зодіаку. Слово *zodiacus* походить від грецького *zodiakos* (*kyklos*) «зодіакальне коло» (буквально «коло тварин»). А от загальноприйняті назви знаків зодіаку — латинські: *Gemini*, *Leo*, *Libra*, *Virgo*, *Cancer*. Їхні значення не змінилися з часів Риму: «близнюки», «лев», «терези», «діва», «рак». До речі, у квітні народжуються під знаком *Aries* — поважний Овен

або просто «баран», чи *Taurus* — Тілець або «бик».

Сузір'я і знаки зодіаку, планети і зірки — що може бути далі від науки і медицини?! А от і ні.

Ми почали розмову з космосу — згадаємо косметологію та космецевтику. *Orbita* — анатомічне позначення очної ямки; *gravidia* — вагітна, а *graviditas* — вагітність. Ім'я Артеміди закарбовано не лише у назві космічної програми, але й у ботанічній назві полину — *Artemisia annua* — та синтезованого з нього препарату артемізініну, який використовується для лікування малярії. Боротьбі з *cancer* присвячують всі свої сили онкологи, а *taurus* зустрічаємо у тавродонтизмі — аномалії розвитку зубів.

Дивовижно поєднуються латинська і грецька назва зірки у гістології. Грецьке *astron*, від якої астрономія та астронавти, допомагає розрізнити астроцит (*astrocytus*) — гліальну клітину у вигляді зірки. Латинська *stella* — не лише красиве жіноче ім'я, а частина опису зірчастого макрофагочита (*macrophagocytus stellatus*), який має розгалужену систему відростків, що робить його схожим на зірку.

Здається, що із такою концентрацією грецької та латини на теренах всесвіту людство підсвідомо очікує, що представники позаземних цивілізацій зможуть процитувати Гомера чи Вергілія...

ФОТОПОГЛЯД

НЕБО, ЩО ПАМ'ЯТАЄ СВІТЛО

Небо над Харковом — особливе. Воно ніколи не буває просто фоном. Воно живе, дихає, змінюється разом із містом.

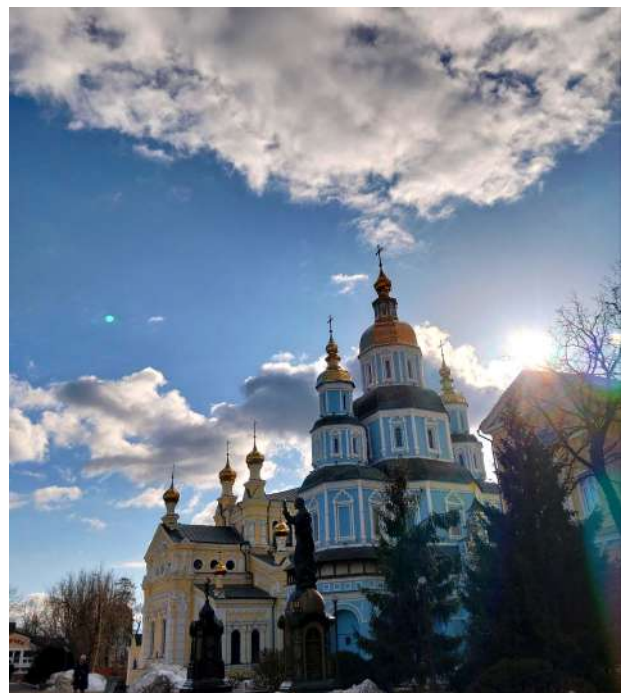
Іноді воно — глибоке й спокійне, з м'якими хмарами, що повільно плывуть, ніби несуть чиїсь думки та мрії.

Іноколи — драматичне, з густими тучами, крізь які пробивається світло, нагадуючи: навіть у найтемніші миті завжди є промінь.

А буває — чисте, високе, залите сонцем, коли здається, що місто дихає легше, і все

навколо наповнюється тихою радістю.

Харківське небо — це більше, ніж просто небосхил. Це настрій, пам'ять і надія. Воно бачило багато, але не втратило світла. І щодня, розкриваючись над містом, ніби тихо говорить: усе буде добре!

ХРОНІКА ПОДІЙ

Школа лідерства для аспірантів

...наука». Це дослідницька асоціація, яка об'єднує експертів у різних сферах, які зацікавлені у наданні ефективних, гнучких, інноваційних та економічно вигідних послуг у науковому, приватному та державному секторах.

Активну участь в організації Школи взяла й директорка Наукової бібліотеки ХНМУ Ірина Киричак. Спікерами Школи лідерства для аспірантів виступали фахівці з різних країн (Україна, Франція, Великобританія), у тому числі й співробітниця Наукової бібліотеки: заступниця директорки з IT-форматів бібліографічного відділу Світлана Кравченко та заступниця сектору інформаційно-аналітичної роботи Ольга Курч. Участь в Школі лідерства стала

БЕРЕЗЕНЬ-КВІТЕНЬ 2026 У СВІТЛІ ПОДІЙ

МАГІЯ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ: ВЕСНЯНИЙ ЦИКЛ АРТТЕРАПІЇ

4, 25 березня та 8, 29 квітня — ці дати стали для нашої спільноти справжніми зупинками для відновлення внутрішніх сил. Протягом усієї весни в Науковій бібліотеці за підтримки Профкому ХНМУ тривали натхненні сесії, де мистецтво ставало ліками для душі.

Починаючи з перших березневих зустрічей під керівництвом майстринь Ірини Киричок та Оксани Красюкової, учасники вчилися сміливості кожного мазка. Спочатку на папері розквітали ніжні тюльпани, допомагаючи студентам та викладачам поставити турботи на «паузу» та зарядити власні «батареї».

Особливою кульмінацією став квітневий захід напередодні світлого свята Велико-

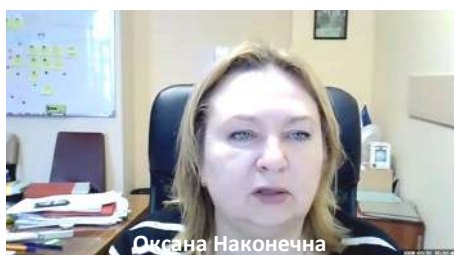
дня. Центральною подією став розпис писанок та крашанок у стилі Петриківки. У затишній і душевній атмосфері учасники перетворювали звичайні форми на маленькі шедеври, наповнені світлом і любов'ю. Кожна лінія на писанці — це не просто декор, а спокій і надія, вплетені в традиційний орнамент.

Такі зустрічі вкотре доводять: магія Петриківки не лише у візерунках, а й у здатності упорядкувати думки та повернути душевну рівновагу. А бібліотека ж є тим простором, місцем сили, де кожен може знайти підтримку, проявити себе та наповнитись ресурсом для нових ідей.

**МЕТОДИЧНИЙ ВЕБІНАР
«АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ
У ВИЩІЙ ОСВІТІ»**

31 березня відбувся вебінар, присвячений нормативним і практичним аспектам етичних стандартів у ЗВО. Проректор з наукової роботи Оксана Наконечна у вітальному слові наголосила, що академічна доброчесність є фундаментом якості медичної освіти та міжнародного визнання ХНМУ.

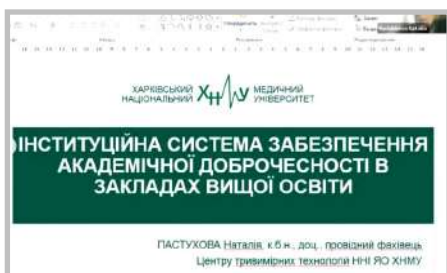

Програма заходу охопила такі аспекти:

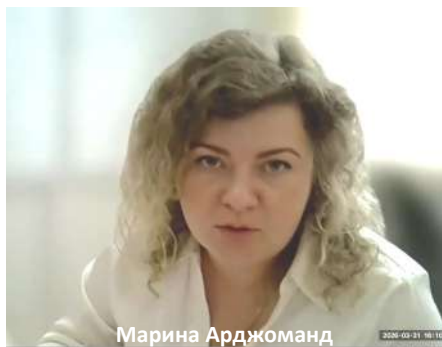
- Ключові принципи та поняття академічної доброчесності (Марія Волік);

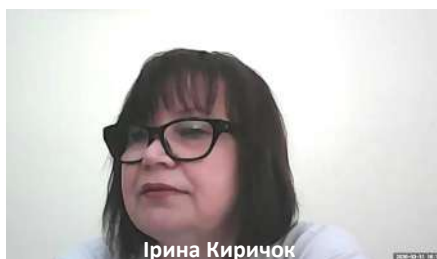
- Інституційні системи забезпечення доброчесності в ЗВО (Наталія Пастухова);

- Види порушень, процедури їх розгляду та відповідальність (Марина Арджоманд).

Ірина Киричок поділилася результатами Регіонального круглого столу та ініціативами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти — створення Декларації доброчесності та Ради академічної доброчесності.

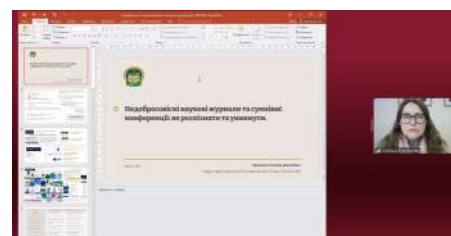
Захід об'єднав 69 слухачів, ставши важливим кроком у розвитку академічної культури університету.

**МЕТОДИЧНИЙ ВЕБІНАР
«НАУКОВА ДОБРОЧЕСНІСТЬ — ОСНОВА ЯКІСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА УСПІШНОЇ ПУБЛІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

14 квітня Науковий відділ та Наукова бібліотека ХНМУ провели вебінар, присвячений етиці наукових досліджень. Проректор з наукової роботи Оксана Наконечна наголосила на пріоритетності етичних стандартів у сучасному науковому просторі.

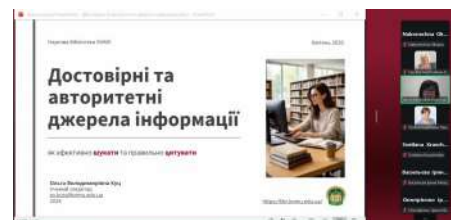
Програма заходу під модераторством Ірини Киричок охопила три стратегічні блоки:

- Інструменти для розпізнавання сумнівних видань і конференцій надала Світлана Кравченко;

<https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/37901>

- Алгоритми роботи з авторитетними базами даних та правила коректного цитування роз'яснила Ольга Куц;

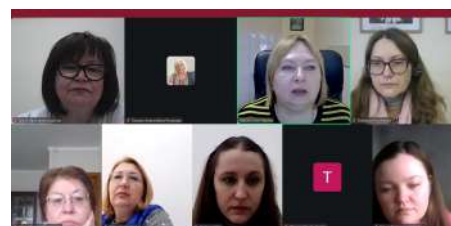
<https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/37903>

- Про процес перевірки текстів на подібність та інтерпретацію звітів антиплагіатних систем детально розповіла Тетяна Павленко.

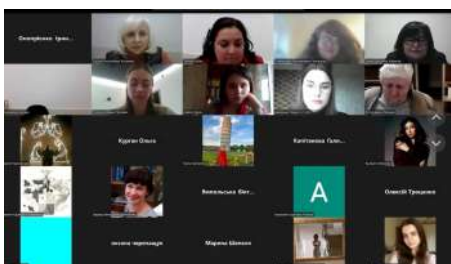
<https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/37902>

Зустріч зібрала 76 учасників, ставши простором для дискусії щодо практичних нюансів перевірки робіт та вибору надійних майданчиків для публікацій.

КРУГЛИЙ СТИЛ «ЕПОНІМІЧНІ МІФОНІМИ В МЕДИЦИНІ»

19 березня відбувся круглий стіл, присвячений взаємозв'язку античної культури та медичної термінології. Захід об'єднав філологів, бібліотекарів і майбутніх лікарів у дослідженні того, як міфологічні сюжети стали фундаментом сучасної науки.

Програма заходу охопила три ключові напрями:

- Міфологічні образи в анатомічній номенклатурі (Ганна Демченко). Учасники розглянули походження назв структур людського тіла, зокрема хребця Атланта, ахіллового сухожилля, термінів, пов'язаних із німфою Сиринкс та богинею Ірис.

- Міфологічні постаті в назвах хвороб і синдромів (Поліна Підгайна). Доповідь була присвячена аналізу клінічних ста-

нів через призму античних характерів — від Нарциса до Едіпа.

- Епонімічні міфони́ми у фармацевтичних назвах (Марія Чернявська). Досліджено трансформацію імен богів та героїв у назви сучасних лікарських засобів і біологічно активних речовин.

До інтелектуальної зустрічі, яка продемонструвала нерозривний зв'язок медицини з культурною спадщиною античності, змогли приєднатися 62 учасники.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР «КНИГИ, ЯКІ ЗМІНИЛИ НАС»

9 квітня відбулася особлива онлайн-зустріч, що об'єднала студентів, викладачів та бібліотекарів навколо літератури, яка не просто читається, а проживається. Попри цифрові екрани, розмова вийшла щирою та глибокою — про сенси, що тримають нас у непрості часи.

Учасники занурилися у досвід Віктора Франкла, Едіт

Егер, Олівера Сакса. Їхні твори стали для аудиторії дороговказами у пошуку внутрішньої опори та розумінні того, що навіть у найтемніші моменти людина зберігає свободу обирати власне ставлення до обставин.

Разом із текстами Сугару Міакі та Леслі Вулф учасники

досліджували межі людських почуттів, вчилися розпізнавати приховані емоційні тригери та знаходити відгук власним переживанням у сучасній прозі.

Цікавим відкриттям вечора стали детективні світи Сергія Пономаренка. Бібліотека рекомендує його творчість тим, хто шукає якісну українську містику, де загадки минулого переплітаються з напруженим сюжетом.

Цей вечір став простором підтримки та натхнення. Присутні вкотре переконалися: книги — це не лише сторінки, це розмови, які допомагають нам зрозуміти себе та світ навколо.

МІЖНАРОДНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ «МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ І МУЗЕЇ ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ»

22 квітня року відбулася подія, що об'єднала минуле та високі технології. Міжнародний круглий стіл «Медичні бібліотеки і музеї історії медицини» став майданчиком для фахівців, які займаються збереженням та вивченням історико-медичної спадщини. Організаторами заходу виступили: International Society for the History of Medicine, Українська академія історії медицини, Харківський національний медичний університет, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Національна наукова медична бібліотека України, Національний музей історії медицини України та Український гуманітарний інститут.

Захід відкрив ректор ХНМУ професор Валерій М'ясоєдов. Його меседж був чітким: збереження національної пам'яті — це не просто робота з першоджерелами, з пам'ятками культурної спадщини історії медицини — це стратегічна місія.

Наукова бібліотека ХНМУ представила дві доповіді, які довели: бібліотекарі сьогодні — це передовий загін цифрового фронту.

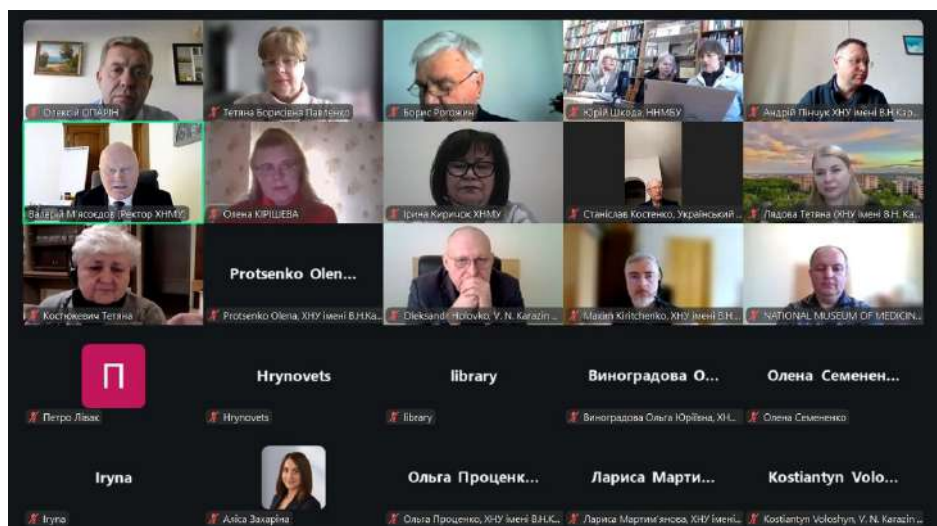
Директорка бібліотеки Ірина Киричок розповіла про виклики прифронтового Харкова. Для нашого регіону створення електронного репозитарію — це не данина моді, а єдиний спосіб врятувати унікальні медичні архіви від знищення. Кожен завантажений документ — це квиток у вічність для медичного краєзнавства Харківщини.

Заступниця директорки Тетяна Павленко показала вражаючий шлях проекту репрезентацій рідкісних та цінних видань довжиною в 10 років. Те, що починалося як звичайне сканування, перетворилося на складний менеджмент контенту. Попереду — впровадження OCR («Optical Character Recognition» — оптичне розпізнавання тексту), протоколу IIF («International Image In

teroperability Framework» — міжнародний стандарт взаємодії зображень) та GLAM-Wiki («Galleries, Libraries, Archives, Museums» — ініціатива по співпраці культурних установ із Вікіпедією). Це дозволить нашій бібліотеці стати повноправним гравцем у світовому просторі Digital Humanities (цифрових гуманітарних наук).

Таким чином, на цьому заході підіймалися важливі питання визначення місця історії медицини в медичній освіті та в системі охорони здоров'я, цифровізації бібліотечних та музейних фондів, створення баз даних, ролі бібліотек і музеїв історії медицини для збереження та популяризації національної історичної пам'яті.

Особлива подяка модераторам — професору Олексію Опаріну та Борису Рогожину. Завдяки їхній енергії дискусія вийшла далеко за межі «круглих столів», окресливши конкретні горизонти розвитку галузі.

Цифровізація бібліотечних фондів як інструмент збереження медичного краєзнавства у прифронтовому регіоні

Ірина Киричок
Тетяна Костокевич

Наукова бібліотека
Харківського національного медичного університету
22.04.2026

Репрезентація колекції видань медичного краєзнавства

- «Врачебное дело» («Лікарська справа») науковий медичний журнал
- Рік заснування – 1918
- Періодичність – щотижневик
- Засновник – Харківське медичне товариство
- Склад першої редакційної колегії:
 - Н. Ф. Мельников-Разведенков (морфологія),
 - С. В. Коршун (біологія)
 - П. І. Шаталов (інтуриція медицина)
 - В. В. Фаєра (гігієна, санітарія та міська медицина)
 - Е. К. Істомін (хірургія)
 - Е. А. Браунштейн (офтальмологія)
 - Н. М. Миронов (аніверство і гінекологія)
 - С. Н. Давиданков (неврологія і психіатрія)
 - Я. С. Аркаєвіч (педатрія)
 - А. А. Рохін (професійний рух, лікарський побут і соціальна медицина)

Цифрова репрезентація книжкових пам'яток

Досвід та пріоритети Наукової бібліотеки ХНМУ

Тетяна Павленко
2026

Стратегія

Цифровізація як безперервний технологічний цикл

- Цілі**
 - Обмеження фізичного зносу оригіналів
 - Введення цифрових копій у науковий та культурний обіг
- Завдання**
 - Наукова паспортизація об'єктів
 - Створення страхового фонду (довготривале збереження)
 - Формування оперативного фонду (відкритий доступ)
- Принципи**
 - Комплексний підхід
 - Координація роботи підрозділів

Цифрова стійкість

- Зміна пріоритетів (2022–2026)**
Перехід від сервісної моделі до моделі технологічного захисту
- Мінімізація ризиків у прифронтовому Харкові**
 - Майстер-копії високої якості (600 dpi);
 - Можливість повного відтворення пам'ятки
 - Розподілене зберігання: Використання хмарних технологій та територіальне рознесення даних
- Технологічна база**
 - Локальний RAID-масив місткістю 2,6 Тбайт
 - Надійне резервне копіювання та довготривале архівування

Цифровізація – це єдиний спосіб гарантувати життєздатність колекції, коли фізичні фонди перебувають під загрозою

Константи нашого досвіду

- Цифрова трансформація як стратегія виживання**
У прифронтовому місті цифрова копія перестає бути просто зручним сервісом і стає критичним безпековим активом
- Відкритість як фундамент глобальної присутності**
Відмова від моделі «обмеженого доступу» на користь інтеграції в міжнародні системи персоніфікує роль бібліотеки
- Перехід від паперового артефакту до Big Data**
Ефективність цифровізації сьогодні вимірюється не кількістю сканів, а глибиною інтелектуального опрацювання даних

Цифровізація книжкових пам'яток – не разова ініціатива, а послідовна й довготривала робота

КОНТАКТИ:

м. Харків,

пр. Науки, 4

e-mail: oa.rusanova@knmu.edu.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Киричок І.В. (головний редактор)

Русанова О.А. (відповідальний редактор)

Красюкова О.О. (редактор)

